

Oikeusministeriö

Viite: VN/24201/2023

Lausunto rangaistuksen määräämistä koskevasta HE-luonnoksesta

Oikeusministeriö on varannut korkeimmalle oikeudelle tilaisuuden lausua rangaistuksen määräämistä koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta. Korkein oikeus esittää lausuntonaan seuraavan.

Rikoslain 6 luvun 5 §:ään ehdotetaan lisättäväksi kaksi uutta koventamisperustetta eli rikoksen tekeminen rikollisverkoston osana (6 kohta) ja henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla (7 kohta). Lisäksi rikoslain 17 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi rikossäännös eli alaikäisen käyttäminen rikoksen tekemiseen (1 b §). Esitysluonnoksesta ilmenevin tavoin näillä rangaistusten kiristämiseen liittyvillä toimenpiteillä pyritään osaltaan puuttumaan nuoriso- ja jengirikollisuuteen.

Korkein oikeus toteaa, että ehdotetut säännökset poikkeavat niin merkittävästi vakiintuneesta rikosoikeuden systematiikasta, että valmistelua olisi vielä syytä jatkaa.

Korkein oikeus kiinnittää huomiota ensinnäkin ehdotukseen, joka koskee erityisen nöyryyttävää tekotapaa koskevaa koventamisperustetta. Luonnoksessa käsitellään ehdotetun säännöksen sisältöä ja tulkintatilanteita erityisesti kunnianloukkausrikosten kannalta (s. 42–45). Luonnoksen perusteluissa on esitetty näkemys henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaan tekoon liittyvien nöyryyttävien piirteiden (”nöyryyttämisteko”) huomioimisesta rangaistuksessa joko tästä teosta tuomittavan rangaistuksen koventamisperusteena tai erillisen tunnusmerkistön täyttävänä omana rikoksena käyttäen valintaperusteena ankarampaan rangaistukseen perustuvaa lopputulosta.

Ehdotettu koventamisperusteen ja soveltuvan rikostunnusmerkistön rinnastaminen sekä valinta näiden välillä viime kädessä tuomittavan rangaistuksen ankaruuden perusteella poikkeaa olennaisesti vakiintuneesta lainkonkurrenssiopista, jossa erillisten rikossäännösten soveltamisala ratkeaa rikostunnusmerkistöjen keskinäisellä vertailulla. Esitysluonnoksessa valinnasta koventamisperusteen ja erillisen rikostunnusmerkistön soveltamisen välillä ei myöskään ole ehdotettu säädettyä erikseen. Ehdotettu ratkaisu on omiaan heikentämään rikoslainkäytön ennakoitavuutta ja on laillisuusperiaatteen kannalta ongelmallinen.

Korkein oikeus kiinnittää toiseksi huomiota rikossäännösehdotukseen, joka koskee alle 15-vuotiaan käyttämistä välikappaleena rikoksen tekemiseen.

Ehdotus herättää kysymyksen rikosoikeussystemaattisesta johdonmukaisuudesta, jos rikosvastuun alan laajennus koskisi vain yhtä välillisen tekemisen perustetta ja antaisi ehdotetun rikossäännöksen asianomistajana erityistä suojaa vain yhdelle välillisen tekemisen säännöksessä tarkoitetulle välikappaletaholle. Välillisen tekijän teon erityinen moitittavuus voidaan jo ottaa huomioon rangaistuksen mittaamista koskevan rikoslain 6 luvun 4 §:n yleisperiaatteen nojalla. Korkein oikeus kiinnittää lisäksi huomiota siihen, ettei ehdotuksessa ole käsitelty kysymystä ehdotetun rikossäännöksen asianomistajasta.

Kolmanneksi korkein oikeus kiinnittää huomiota ehdotettua rikollisverkostoa koskevaan koventamisperusteeseen, jonka suhde voimassa olevaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan koventamisperusteeseen on ongelmallinen. Ehdotetun uuden koventamisperusteen sanamuoto on verraten avoin ja soveltamisala voimassa olevaa säännöstä huomattavasti laajempi. Koventamisperusteet näyttäisivätkin olevan pitkälti päällekkäisiä, mitä ei voida pitää rikoslain johdonmukaisuuden ja laillisuusperiaatteen vaatimukset täyttävän selkeän sääntelyn kannalta perusteltuna.

Tatu Leppänen
Presidentti

Jussi Alaranta
Hallinnollinen lakimies

Esittely täysistunnossa 27.8.2024

Läsnä: presidentti Leppänen sekä oikeusneuvokset Sippo, Kantor, Huovila, Antila, Uusitalo, Engstrand, Ilveskero, Mäkelä, Tammi-Salminen, Tapani, Ojala, Guimaraes-Purokoski, Turpeinen, Pulkkinen, Pölönen, Hakamies ja Melander.

Yhteystiedot

Korkein oikeus
Postiosoite: PL 301
Katuosoite: Pohjoisesplanadi 3
Puhelin: 02956 40000
Faksi: 02956 40154
korkein.oikeus@oikeus.fi

